

***DIMITRIE CANTEMIR PERSONALITATE COMPLEXA A
CULTURII ROMANE SI PRECURSOR AL
INTEGRARII EUROPENE***

Material realizat de:

Murg Ancuta clasa a XII-a B

Prof.Lakatos Diana

**LICEUL AGRICOL ION IONESCU DE LA BRAD
SEINI,jud.MARAMURES**

Tările Romane sunt poate produsul cel mai firesc al unor condiționări culturale. Antichitatea română și-a extins viziunea istorică peste hotarele epocii feudale, îmbrățișând, de pildă, destinul poporului român, dând demersului intelectual o orientare nouă, care s-a concretizat prin procese sociale politice.

Operele lui Miron Costin, ale stolnicului Constantin Cantacuzino și îndeosebi ale lui Dimitrie Cantemir au adus în prim plan conceptele de „patrie” și „politic” care au delimitat domeniul „civilizației” fertilizat de gândirea și fapta umană. „Umanismul Civic” a fundamentat cunoașterea și cultura românească modernă.

Ideile umanistilor au pătruns în operele contemporanilor, așa cum au pătruns treptat în conștiința colectivă, cristalizând-o din punct de vedere politic. Reîntoarcerea spre originile poporului român aduce în prim plan grandioasa civilizație română antică, careia umanistii i se atașează, întrucât au descoperit în ea un model desăvârșit în Renastere. Puternic influențat de aceasta, opiniile asupra originii românilor se pot întâlni în operele celor mai importanți istorici români din Transilvania, Valahia și Moldova.

Umanismul:

Miscarea culturala cunoscuta sub numele de **Renastere** sau **Umanism** s-a manifestat in secolele **XIV, XV si XVI** mai intai in **Italia** si apoi in intreaga **Europa**.

Manifesta interes pentru stiinta, **arta**, pentru dezvoltarea armonioasa a **spiritului uman**, pentru **eliberarea fiintei umane de orice constrangeri** si **manifestarea multilaterala**.

Redescopera **filozofia antică, greacă si latină**, la fel limbile respective. se dezvoltă: filozofia, filologia, literatura, pictura, sculptura, arhitectura, astronomia. Increderea in ratiune, in valorile modelatoare ale culturii; armonie intre om si natura.

Reprezentantii in **literatura romana**. : **Grigore Ureche, Miron Costin, Stolnicul Constantin Cantacuzino, Ion Neculce, Dimitrie Cantemir.**

Literatura universală. : **F. Petrarca, G. Boccaccio, Pico della Mirandola, Leonardo da Vinci, Michelangelo Buonarroti, F. Rabelais, P. Ronsard, Franta; Martin Luther.**

La sfârșitul secolului al VII-lea, figura cea mai importantă a culturii române rămâne cea a lui Dimitrie Cantemir, principe al Moldovei și unul dintre cei mai originali scriitori români, el va realiza o sinteză între cultura orientală și influențele occidentale de sorginte latină.

Dimitrie Cantemir va fi printre primii carturari care au demonstrat științific faptul că românii își au originea la Roma, că limba noastră provine din cea latină.

Astfel cunoașterea limbii latine i-a determinat pe intelectualii Transilvaniei, grupați în Școala Ardeleană să scrie numeroase cărți asupra problemelor de istorie și lingvistică, subliniind în același timp ideea că unica posibilitate pentru poporul român ca să devină un popor civil european ar putea fi reîntoarcerea la originile sale, reîntoarcerea la cultura latină și la valorile civilizației romane.

Dimitrie Cantemir

Viata si cariera politica

(n. 26 octombri 1673- d. 21 august 1723),
domn al Moldovei (martie - aprilie 1693 și
1710- 1711), autor, cărturar, enciclopedist,
etnograf, geograf, filozof, istoric, lingvist,
muzicolog, compozitor, om politic și
scriitor român.

* s-a născut la 26 octombrie 1673, în
localitatea **Silișteni** din comuna Fălciu, azi
comuna **Dimitrie Cantemir** din județul **Vaslui**,
în partea de sud a orașului Huși.

* a fost fiul lui Constantin și al Anei. La 15 ani a fost nevoit să plece la Constantinopol(1688-1690), unde a stat 17 ani, ca zălog al tatălui său pe lângă Înalta Poartă, înlocuindu-l pe Antioh, devenit ulterior domn al Moldovei.

*În perioada martie-aprilie 1693 , după moartea tatălui său, a fost domn al Moldovei, dar Înalta Poarta nu l-a confirmat, astfel încât s-a întors la Constantinopol pentru a-și continua studiile. Cu prilejul unui război turco-austriac, a efectuat o călătorie în Europa.

* În perioada martie-aprilie 1693 , după moartea tatălui său, a fost domn al Moldovei, dar Înalta Poarta nu l-a confirmat, astfel încât s-a întors la Constantinopol pentru a-și continua studiile. Cu prilejul unui război turco-austriac, a efectuat o călătorie în Europa Centrală, ajungând și în Banat, la Timișoara.

Centrală, ajungând și în Banat, la Timișoara.

* S-a căsătorit cu fiica lui Șerban Cantacuzino, **Casandra**, care i-a dăruit doi copii, Maria și Antioh (viitorul poet, scriitor și diplomat rus Antioh Dimitrievici Cantemir(1709- 1744).)

* După numai un an de domnie (1710 - 1711), s-a alăturat lui Petru cel Mare în războiul ruso-turc și a plasat Moldova sub suzeranitate rusească. După ce au fost înfrânți de turci în Lupta de la Stănilești- ținutul, neputându-se întoarce în Moldova, a emigrat în Rusia, unde a rămas cu familia sa. A devenit consilier intim al lui Petru I și a desfășurat o activitate științifică rodnică. A fost investit cu titlul de Principe Serenissim al Rusiei la 1 august 1711.

*A murit pe moșia sa Dimitrievka la Harkov în 1723 și a fost înmormântat în Rusia. Actualmente, osemintele sale se odihnesc în **Biserica Trei Ierarhi din Iași**.

Portretul lui Dimitrie Cantemir:

- Moreau de Brasse, unul din ofiterii tarului Rusiei, prezent la întâlnirea dintre acesta și D. Cantemir, ne-a lăsat portretul domnitorului Moldovei: „**Acest domnitor era un om de mica statură, cu trupul slefuit în chip delicat, bărbat frumos și grav, cu o înfățișare așa de plăcută cum nu s-a mai văzut. Era om politicoș, afabil, cu conversație blândă, politicoasă, curgătoare, vorbește în chip ales..**”

Studiile:

- Studiază pentru început limba și literatura greacă,
- Retorica și logica,
- Filosofia naturală și teologie ortodoxă sub îndrumarea învățatului grec Ieremia Cacavelas,
- urmează Academia grecească din Constantinopol unde studiază limbi străine, literatura clasică etc.,
- 1716 devine membru al Academiei din Berlin.

Dimitrie Cantemir domnitor

- în primavara anului 1693, Constantin Cantemir simtindu-si sfarsitul aproape, intruneste divanul la 13-24 martie 1693 si propune boierilor sa aleaga un nou domnitor.
- Boierii îl aleg ca domnitor pe Dimitrie Cantemir fiul lui C.Cantemir, inasa nu domneste decat 3 saptamani ***martie-aprilie 1693*** fiind inlocuit cu C.Duca.
- In **1710**, dupa 10 ani de framântari si numeroase demersuri de a recăpata tronul, revine pe tronul Moldovei la 14 noiembrie ,cu gandul de a juca un rol important în destinul acesteia domnind pana la **16 iulie 1711**.
- Ca domnitor a fost preocupat de doua lucruri esentiale:
 - eliberarea țării de sub jugul otoman prin alianta cu Rusia,
 - doborarea regimului aristocratic din Moldova si instaurarea unei monarhii autoritare

Drept care se aliază cu Petru cel Mare si ***lupta la Stănilesti*** impotriva armatei turcesti, infăptuieste o serie de reforme sociale menite sa supuna boierii mari si să creeze domniei un suport în categoriile sociale mijlocii: boierimea, țărani si orășeni.

Astfel ***Tratatul de alianta dintre D.Cantemir si Petru cel Mare, incheiat pe 13 aprilie 1711*** a marcat începutul unei perioade noi în istorie.

În opera lui Dimitrie Cantemir, influențată de umanismul renașcentist și de gândirea avansată din Rusia, s-au oglindit cele mai importante probleme ridicate de dezvoltarea socială și istorică a Moldovei de la sfârșitul secolului al XVII -lea și începutul secolului al XVIII –lea.

În ceea ce privește concepția politică, Dimitrie Cantemir s-a manifestat ca adept al domniei autoritare și adversar al atotputernicei marii boierimi. În scrierile sale el a privit cu simpatie lupta țărănimii împotriva abuzurilor boierimii și s-a pronunțat împotriva transformării țăranilor liberi în șerbi.

Cantemir a fost primul scriitor român de lucrări filozofice propriu-zise. Gândirea lui filozofică reflectă lupta dintre concepțiile religioase medievale și cele laice moderne, vădind tendințe înaintate, raționaliste. El a subliniat rolul simțurilor și al experienței în cunoaștere, a afirmat existența cauzalității și legalității în natură și societate și și-a exprimat încrederea în puterea științei și a rațiunii omenești.

Cantemir a conceput istoria ca o succesiune a “monarhiilor” care trec prin perioade de ascensiune și decădere în conformitate cu legile “naturii”. Cantemir a fost un remarcabil istoric, geograf și orientalist. Prin metoda sa critică de cercetare a izvoarelor, Cantemir este aproape un istoric modern, depășind faza cronicărească.

Opera istorica:

- ***Cresterea si descresterea curtii otomane***, Cantemir face istoria imperiului otoman si analizeaza cauzele care aduc la destramarea sa; insista asupra posibilitatilor poporului asuprite de a-si cuceri libertatea. Lucrarea a fost tradusa si publicata in engleza, franceza, germana si prin ea cultura romana intra în circuitul culturii universale
- ***Hronicul vechimii romano-moldo-latine***, a fost scrisa în 1714-1715 la cererea Academiei din Berlin. Hronicul este opera unui istoric modern. Pentru scrierea acestei lucrari Dimitrie Cantemir a consultat peste 150 de izvoare romane si straine in limbile latina, greaca, polona si rusa. Dimitrie Cantemir sustine originea romanica a tuturor romanilor, folosind ca argumente numele tarii si limba romana: „*Românii sunt mosii si stramosii nostri, a moldovenilor si a tuturor oriunde se afla a românilor, precum si singur numele de mosie ne arata si limba cea parinteasca un nebiruit martor ne este*”.
- ***Hronicul vechimei a romano-moldo-vlahilor*** 1719 - 1722 sustine originea comună a tuturor românilor ,
- ***Viata lui Constantin Cantemir***
- ***Evenimentele Cantacuzinilor si ale Brancovenilor.***
- ***Descrierea Moldovei***

Opera filosofica

1. ***„Interpretarea naturală a monarhiilor”*** este consacrată demonstrării pe plan teoretic a ideii succesiunii naturale a monarhiilor într-o ordine anumită și poate fi considerată ca una dintre primele încercări de filosofie a istoriei din Europa modernă.
2. ***„Divanul sau gâlceava Înțeleptului cu Lumea sau giudețul sufletului cu trupul”***
3. ***„Istoria ieroglifică”*** 1703-1705 filosofia fizică” care se ocupă de studiul “corpurilor naturale” de credință a cărei lucrări “nici dovadă au, nici a să dovedi să pot”. D. Cantemir subliniază importanța simțurilor și a experienței în cunoaștere: “Toată știința în povața simțurilor să află”, “toată cunoștința și toată știința din înaintemergătoarea simțire purcede”.
4. ***„Micul compendiu de logica”*** 1700 este o apoteoza a ratiunii “lumina naturală”, prin care omul ajunge la adevărata înțelepciune.

Dimitrie Cantemir omul

Cantemir își facuse o reputație de european. Nu se știe sigur dacă a întâlnit la Moscova pe Leibniz, sau alți carturari germani de frunte, chemați acolo de Petru cel Mare. Ceea ce este sigur, spune C. Noica, este însă că era privit de contemporani drept vrednic să confere cu aceștia, el luând, întocmai unui Leibniz, inițiativa de a se alcațui o Academie rusească.

Consilier intim al lui Petru cel Mare, pe lângă care îl aruncase dușmănia turcilor – stăpâni pe acea vreme asupra destinului românesc, în urma înfrângerii suferite de Petru cel Mare, Cantemir își trăiește ultimii ani în împărăția țării, pentru care întreprinde o serie de cercetări științifice.

Dimitrie Cantemir este, în timpul său, primul european din Răsărit.

Idei sustinute:

Teza fundamentală pe care asustinut-o întotdeauna cu tarie principele Moldovei, este aceea a necesității culturale și chiar politice dintre Orient și Occident. Principele propune deci o sinteză Orient-Occident, o acoperire a rupturii care să fie profitabilă Europei,

- Relația național/universal subordonează, deci toate celelalte probleme ale istoriografiei contemporane, aceea cunoscută sub numele tradiție/innovatie fiind cea mai importantă.
- Latinitatea limbii române,
- Tipologie și istorism: Istoria se bazează pe fapte iar tipologia pe concepte filosofice, de aici dezacordul dintre istorie și tipologie,
- Modelul culturii greco-latine.

- Imaginea lui Dimitrie Cantemir pe o marcă poștală din Republica Moldova
- Reprezentare a lui Dimitrie Cantemir pe bancnota de 100 de ruble transnistrene din 2007

Concluzii:

- Un argument decisiv în sprijinul viziunii universaliste îl constituie însuși modelul cultural al lui Dimitrie Cantemir. Cel după care se formase era bazat pe antichitatea greco-latină și pe cultura orientală.
- Locul tradiției românești, apartenența sa la cultura universală erau ferm încadrate în tot acest ansamblu.
- Pe parcursul activității sale Cantemir i-a adăugat informații provenite din diverse modele ale umanismului occidental, îndeosebi italian și francez. Trebuie precizat în chip explicit aspirația spre Occident a acestui specialist în Orient. Intuia că, așa cum trecutul aparținuse Orientului, viitorul aparținea Europei!

„D.Cantemir este o personalitate de dimensiuni greu de conturat. A fost un mare savant, un patriot, un mare european, care, prin tot ce-a făcut, a vrut să servească ...”

Bibliografie:

- D.Cantemir „Opere complete”,ed.Academiei,1973,
- Dimitrie Cantemir „Istoria Imperiului Otoman” Bucuresti, Editura Minerva, 1989,
- I.D.Laudat „Dimitrie Cantemir viata si opera,Iasi,ed Junimea 1973,
- Alexandru Gutu „Cultura europeană în civilizatia europeană modernă”, Bucuresti, Editura Minerva, 1978
- Constantin Noica, „Pagini despre sufletul românesc”, Bucuresti, Editura Humanitas, 1991,

